

Collectieplan 2021-2025

Nationaal Vlasserij-Suikermuseum
Stoofdijk 1 A
4791 SH Klundert

1 Voorwoord

Uit ervaring in de afgelopen jaren is gebleken dat het Collectieplan veel houvast biedt voor de eigen organisatie en structuur geeft aan toekomstig beleid.

In het collectieplan wordt veelvuldig verwezen naar bijlagen, zoals het Bestuursreglement, het Beleidsplan, het Marketing- & Communicatieplan en diverse procedures. Al die bijlagen zijn tegelijk met het Collectieplan herschreven.

Jos Huijbrechts, secretaris Stichtingsbestuur
Oktober 2020

2 Vaststelling van het collectieplan door het bestuur

Dit collectieplan is vastgesteld door het bestuur van de Stichting Nationaal Vlaserij-Suikermuseum,

datum: 16-03-2021 2021

Handtekening voorzitter: Cor Rus-Hartland

Handtekening secretaris: Jos Huijbrechts

Handtekening penningmeester: Bert Beulens

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	2
2. Vaststelling van het collectieplan door het bestuur	2
3. Inleiding	4
3.1. Algemeen beleid.....	4
3.2. Missie van het museum.....	4
3.3. Doel en doelgroep van het collectieplan	4
3.4. De realisatie van het collectieplan	4
3.5. Positionering.....	4
4. De collectie	5
4.1. Collectiebeschrijving	5
4.1.1. Globale beschrijving van de collecties	5
4.1.2. De collectie op deelcollectieniveau	6
4.1.3. Gegevens per deelcollectie	7
4.1.4. Collectiegeschiedenis	7
4.1.5. Cultuurhistorische waarde	8
4.1.6. De suikergeschiedenis in het kort	8
4.1.7. De vlasserij-geschiedenis in het kort.....	8
4.2. Collectievorming	9
4.2.1. Verzamelen en beleid.....	9
4.2.2. Selecteren en afstoten	10
4.3. Behoud en beheer	10
4.3.1. Risico's voor de collectie.....	10
4.3.2. Preventieve conservering	11
4.3.3. Klimaatcontrole.....	11
4.3.4. Actieve conservering en restauratie	11
5. Registratie, documentatie en gebruik	12
5.1. Objectregistratie	12
5.1.1. Procedure voor de registratie.....	13
5.1.2. De status van de registratie.....	13
5.1.3. Registratieplan.....	13
5.2. Gebruik van de collectie	13
5.2.1. Onderzoek en educatie	13
5.2.2. Presentatie en exploitatie	13
5.2.3. Bruikleenverkeer.....	14
6. Conclusie	14
7. Doelstellingen.....	15
8. Actualiseren van het collectieplan	15
9. Lijst van bijlagen	15

3 Inleiding

3.1 *Algemeen beleid*

Het museum heeft als beleid om een collectie in stand te houden, aan te passen en uit te breiden om de missie te kunnen realiseren.

3.2 *Missie van het museum*

"De vlasserij- en suikergeschiedenis als culturele waarden eigen aan de regio Noord-West-Brabant, zo professioneel mogelijk beheren, uitbreiden, behouden en presenteren door middel van de exploitatie van een museum met een nationaal karakter."

Het museum heeft een uniek karakter met de collecties op het gebied van zowel vlasserij als suiker. Het museum presenteert de collecties actief met demonstraties en rondleidingen.

De missie krijgt meer betekenis doordat niet alleen de vlascultuur nagenoeg is uitgestorven, maar ook door de rationalisering in de suikerindustrie. Het museum wil de rijke historie van beide industrieën bewaren en tonen aan een breed publiek.

Zie hiervoor het Bestuursreglement – hoofdstuk I – Algemeen.

3.3 *Doel en doelgroep van het collectieplan*

Het collectieplan geeft een overzicht van de omvang en de samenstelling van de collectie. Ook geeft het collectieplan inzicht in het beleid met betrekking tot de collectie en de uitwerking in concrete punten. Het collectieplan is geschreven voor de medewerkers (allen vrijwilligers) en het bestuur (allen vrijwilligers). Het kan ook gebruikt worden om bruikleenvragers en -gevers, schenkers en subsidiegevers te overtuigen van de professionaliteit van het museum.

3.4 *De realisatie van het collectieplan*

De redactie van het collectieplan is in handen van Jos Huijbrechts - secretaris Stichtingsbestuur, bijgestaan door Wim Dekker - conservator Suiker, Laurant Schoone - conservator Vlasserij, Astrid van Velsen – beheerster Mediatheek, Simon Hamelink – clusterhoofd Multimedia en Jan Paul van der Most van Spijk – Veiligheid en Binnenmilieu. Het collectieplan is voor het eerst geheel compleet opgesteld in 2005 voor de aanvraag tot registratie van het museum bij de Stichting Het Nederlands Museumregister. Het plan van september 2014 is in deze versie herschreven.

Bij het maken van het collectieplan is dankbaar gebruik gemaakt van de "Handreiking voor het schrijven van een collectieplan" van de Stichting Landelijk Contact van Museumconsulenten. Alle voor het museum toepasselijke onderwerpen en procedures worden in het collectieplan en de bijlagen behandeld.

Bij de herziening van 2020 is tevens gebruik gemaakt van het Terugkoppelingsverslag Museumregistratie zelfanalyse 2012.

Het collectieplan is ter goedkeuring aangeboden aan de leden van het Stichtingsbestuur.

3.5 *Positionering*

Het museum is uniek voor Nederland door de combinatie van de onderwerpen. De in de agrarische gemeenschap in een soort symbiose naast elkaar levende vlasserij- en suikercultuur zijn in het museum samen gebracht. De agrarische teelt en de industriële

verwerking sloten in tijdsvolgorde op elkaar aan, waardoor veel bewoners van de streek zowel in de ene als andere economische bedrijfskolom hun inkomen hebben verworven. Het museum heeft diverse sterke punten. Het vlasserhandwerk wordt met authentieke gereedschappen en machines op spectaculaire wijze gedemonstreerd.

In de suikerexpositie geven de gidsen, aan de hand van bijzondere objecten, een overzichtelijk beeld van de geschiedenis van suiker en het agrarische en industriële proces voor de productie van suiker en bijproducten.

Het museum heeft de beschikking over een monumentale boerenshuur met een bijgebouw, meestal aangeduid met "loods", op een terrein van bijna 2.400 m² op het adres Stoofdijk 1a, te Klundert.

Het hoofdgebouw heeft een vloeroppervlakte van 580 m² en de loods 300 m². Het terrein en de gebouwen zijn eigendom van de gemeente Moerdijk.

De Stichting Nationaal Vlasserij-Suikermuseum heeft het gebouw met toestemming van en in overleg met de gemeente ingrijpend laten verbouwen. Dankzij dit gebouw beschikt het museum over een goede accommodatie, ruime expositiezalen, een ontvangstruimte met horecavoorziening en ruim voldoende parkeerplaatsen, ook voor touringcars.

In 2015 werd het dak van het museum vernieuwd. Bij die verbouwing werd tevens een begaanbare verdieping gemaakt met een goed belastbare vloer en daglicht. Deze ruimte van ongeveer 300 m² is bereikbaar via een inpandige trap. Tevens werd er een inpandige brandtrap aangebracht. De extra ruimte op de eerste verdieping is in gebruik door de bibliotheek/mediatheek, de modelbouwafdeling, de ICT-afdeling en de administratie. Op de overloop staan enkele bespreektafels en staat het rek voor nieuw aangeboden objecten. Ook is er een ruim depot met rekken. De eerste verdieping is niet toegankelijk voor museumbezoekers, tenzij onder begeleiding.

In het bijgebouw zijn op de begane grond een mechanische, elektrotechnische en timmerwerkplaats. Ook is hier de restauratieafdeling. Op de zolder is een opslag van demonstratievlas en technische onderhoudsmaterialen. Het vloeroppervlak is ongeveer 100 m² op de begane grond en 60 m² op de zolder.

De rest van de loods biedt huisvesting aan de heemkundekring "Die Overdraghe" uit Klundert en een depot van de heemkundekring "Willem van Strijen" uit Zevenbergen. Dankzij de samenwerking met Historisch Besef Erfgoed Suiker Unie¹ en de Stoomclub Suiker Unie heeft het museum gemakkelijk toegang tot historische documenten die door Suiker Unie in publiekstoegankelijke archieven zijn geplaatst, en filmmateriaal van de suikerindustrie.

Zie bijlage 50: "Plattegrond museum begane grond" - bijlage 51: "Plattegrond museum eerste verdieping" - bijlage 52: "Plattegrond loods begane grond" - bijlage 33: "Plattegrond loods zolder"

4 De collectie

4.1 Collectiebeschrijving

4.1.1 Globale beschrijving van de collecties

De kerncollectie omvat dat deel van de collectie dat gezichtsbepalend is voor het museum. Beide deelcollecties zijn onmisbaar en van groot belang voor de realisering van de missie en doelstellingen van het museum.

Het museum omvat apparaten, machines, gereedschappen en andere voorwerpen die betrekking hebben op de vlas- en suikerbietenenteelt, de verwerkingsmogelijkheden van deze producten tot eindproducten en de toepassingen van de eindproducten.

¹ Suiker Unie heeft per 01-07-2020 haar naam gewijzigd in Cosun Beet Company

Er is een vlasserij-expositie, waarbij iedere bewerking handmatig uitgevoerd en gedemonstreerd wordt. De vlasserij-expositie bestaat uit onder andere een zaaivool, een kleine vlasplukker, een repelblok, een repelmachine, een handbraak, een bord met zwingelspaan, een Brabantse tonbraak, een trapzwingelmolen en een vlasplukmachine. In de vlasserij-expositie bevindt zich ook een kleine stijlkamer die het dagelijks leven van de vlassers illustreert. In 2020 is een authentieke zwingelkooi gebouwd.

In de suikerexpositie vertelt een groot wandkleed de gehele geschiedenis van honing, suikerriet en bietenteelt, evenals de verwerking van de suikerbiet. Het gehele proces van de suikerindustrie, van bietenzaad tot suikerkorrel, wordt door middel van allerlei voorwerpen en illustraties duidelijk gemaakt. Tot de suikerexpositie behoren onder andere de zaaierwerktuigen, laboratoriumattributen, kook- en verdamppannen, een spuitkanon en kalkdoseringsapparatuur. Het volledige productieproces is te volgen op een interactief paneel, dat de bezoeker kan bedienen. Op een ander interactief paneel worden de locaties van alle suikerfabrieken in Nederland getoond en verschijnen de bijbehorende foto's op een beeldscherm.

Vanaf 2015 wordt door een groep vrijwilligers van de afdeling modelbouw actief gewerkt aan het nabouwen van een werkende suikerfabriek (± 1955) in schaal 1:32. De eerste twee delen, "Sapwinning" en "Pulpdrogerij" staan in de expositie en bezoekers kunnen die met knopjes in werking stellen om het productieproces te volgen.

De meeste eindproducten in beide exposities zijn tentoongesteld en voorzien van relevante informatie.

Van zowel de vlas- als van de suikerindustrie heeft het museum een uitgebreide collectie boeken en andere documentatie. Tevens zijn vele (constructie)tekeningen, films en foto's aanwezig.

4.1.2 De collectie op deelcollectieniveau

Het museum heeft de totale collectie opgedeeld in tien deelcollecties:

- Vlasserijcollectie
 - Geschiedenis
 - Agrarisch proces
 - Bewerking
 - Eindproducten
 - Documentatie- en beeldmateriaal

- Suikercollectie
 - Geschiedenis
 - Agrarisch proces
 - Industrieel proces
 - Eindproducten
 - Documentatie- en beeldmateriaal

4.1.3 Gegevens per deelcollectie

Deelcollectie	Omvang (per 01-01-2021) T=totaal - K=kern	Cultuurhistorische waarde *	Registratie (volledig, gedeeltelijk, niet)	Conditie	Bewaar- omstandig- heden	Herkomst en eigendom B=bruikleen - E=eigendom	Periode
Vlasserij							
Geschiedenis	130 T-130 K	16% A - 84% B	Volledig	Goed	Goed	5% B - 95% E	1862-2018
Agrarisch proces	135 T-135 K	23% A - 74% B - 3% C	Volledig	Goed	Goed	100% E	1850-2000
Bewerking	305 T-305 K	21% A - 77% B - 2% C	Volledig	Goed	Goed	100% E	1850-1950
Eind producten	160 T-160 K	10% A - 88% B - 2% C	Volledig	Goed	Goed	10% B - 90% E	1915-1995
Documentatie- en beeldmateriaal	265 T-70 K	11% A - 83% B - 5% C - 1% D	Volledig	Goed	Goed	10% B - 90% E	1913-1995
Totaal vlasserij	995 T-800 K						
Suiker							
Geschiedenis	195 T-195 K	31% A - 69% B	Volledig	Goed	Goed	20% B - 80% E	1858-2018
Agrarisch proces	335 T-335 K	60% A - 40% B	Volledig	Goed	Goed	25% B - 75% E	1930-2000
Industrieel proces	400 T-350 K	46% A - 54% B	Volledig	Goed	Goed	25% B - 75% E	1910-2000
Eind producten	300 T-300 K	65% A - 5% B - 30% C	Volledig	Goed	Goed	5% B - 95% E	1890-2019
Documentatie- en beeldmateriaal **	1470 T-130 K	15% A - 53% B - 30% C - 2% D	Volledig	Goed	Goed	5% B - 95% E	1858-2020
Totaal suiker	2700 T-1310 K						
Totaal collectie	3695 T-2110 K						
* Cultuurhistorische waarde							
Categorieën volgens "Deltaplan voor het Cultuurbehoud"							
A: Objecten die behoren tot de top van de museale collectie, de pronkstukken - de objecten die veelal tentoongesteld zijn.							
B: Objecten die behoren tot de kerncollectie, d.w.z. onderdeel zijn van een actief museaal en verzamelbeleid. Het is de collectie op zaal of in depot.							
C: Objecten die behoren tot de depot ofwel steuncollectie, maar voldoen wel aan de doelstelling van het museum (Bijv. decorstukken)							
D: "Rariteiten" of "Rekwisieten" - voorwerpen die voor presentatie gebruikt kunnen worden (bijv. dubbele boeken, foto's e.d.)							
** Exclusief foto archief Suiker Unie							

Het museum heeft via Suiker Unie de beschikking over het digitale foto-archief van de suikerindustrie in Nederland, dat uit ongeveer 125.000 foto's bestaat.

De collectie die tentoongesteld is en in het depot staat, is volledig geregistreerd en gedigitaliseerd. Aan nieuwe verwervingen wordt continue gewerkt, maar dat zal nooit af zijn. Zoals de in 2020 verkregen nalatenschap (ongeveer 100 dozen suikergeschiedenis) van de familie Mouris uit Voorschoten die nog volledig ontsloten moet worden.

Geografisch heeft de collectie gebondenheid met een vijftal gebieden, namelijk:

- Gemeente Moerdijk
- Streek West-Brabant
- Provincie Noord-Brabant
- Landelijk Nederland
- Overig Europa, rest van de wereld

4.1.4 Collectiegeschiedenis

De gemeente Standdaarbuiten beschikte vanaf 1992 al over een vlasserijmuseum dat gerund werd door de "Vereniging tot behoud van cultuurhistorische vlaswerktuigen" en gevestigd was in een voormalig champignonbedrijf te Noordhoek. Vanaf 1984 was deze vereniging al bezig geweest met het verzamelen, opknappen en het zelf bouwen van vlasbewerkingsmachines.

In 1998 meldden de vlassers van Noordhoek dat binnen afzienbare tijd het museum daar gesloten zou moeten worden in verband met de verkoop van de opstallen.

Door de wethouder die verantwoordelijk was voor het cultuurbeleid van de nieuwe gemeente Moerdijk (waar Standdaarbuiten toe behoort), is toen uit diverse overwegingen de werflocatie te Standdaarbuiten als alternatief voorgesteld. Hierin zou dan ook de heemkundekring van Standdaarbuiten gehuisvest kunnen worden. De vlassers wilden echter in Noordhoek blijven. Het college begreep de argumenten en voelde zich min of meer verplicht uit te kijken naar een andere gelegenheid.

Dit heeft geleid tot het bespreekbaar maken van de werflocatie te Klundert. In het toenmalige college van Moerdijk ontstond de gedachte om het museum bij plaatsing te Klundert een bredere opzet te geven en de locatie mede in te vullen met een suikermuseum. Zowel vlas als suiker zijn vele jaren bepalend geweest voor de agrarische

sector in de zuidwesthoek van Nederland. Vele mensen hebben in beide sectoren voorzien in hun levensonderhoud. In 1999 zijn er vervolgens oriënterende gesprekken gevoerd met de heemkundekring "Willem van Strijen" uit Zevenbergen en met de "Vereniging tot behoud van historische vlaswerktuigen" uit Noordhoek en zij hebben ingestemd met een haalbaarheidsonderzoek naar een Vlasserij-Suikermuseum te Klundert. Daarna deden zich nog andere ontwikkelingen voor, waardoor de heemkundekringen "Willem van Strijen" uit Zevenbergen en "Die Overdraghe" uit Klundert nieuwe ruimten zochten.

Het haalbaarheidsonderzoek richtte zich voornamelijk op de aspecten bestuurlijke samenstelling, huisvesting en financiën, omdat een aantal ingrediënten al aanwezig waren.

Zo waren er voldoende materialen om een vlasserijmuseum in te richten. De inrichting van een suikermuseum was voor een deel verzekerd door de toezegging van de Suiker Unie, dat gratis beschikt kon worden over de door de TU te Delft ontworpen mini-suikerproductiestraat. De werflocatie aan de Stoofdijk te Klundert mocht als vestigingsplaats worden ingevuld en het college van de gemeente zegde alle mogelijke medewerking toe.

4.1.5 Cultuurhistorische waarde

Vlas en suikerbieten zijn niet weg te denken uit de geschiedenis van Zuidwest-Nederland. De productie hiervan was van economisch belang in deze streek. Vlas is nu bijna uit het landschap verdwenen. Het museum staat in het gebied waar sinds jaar en dag vlas en suikerbieten werden verbouwd en bewerkt en toont het agrarische proces, het bewerkings- en industriële proces en ook de eindproducten. Het geheel wordt gezien als industrieel erfgoed en het museum wil dit bewaren en conserveren voor de toekomst en de kennis ervan verspreiden.

4.1.6 De suikergeschiedenis in het kort

In 1858 wordt door de Amsterdamse rietsuikerraffinadeur De Bruyn in Zevenbergen de eerste beetwortelsuikerfabriek opgericht, de "Azelma". Dit werkte aanstekelijk op particuliere investeerders zodat rond 1885 er alleen in Zuidwest-Nederland 21 suikerfabrieken in werking waren. Voor 1900 was om diverse redenen al een aantal van deze kleine fabriekjes verdwenen. Belangrijkste oorzaak: het gevecht om de spaarzaam geteelde bieten. Mede door de opkomst van coöperatieve fabrieken die de bietentelers zelf bouwden (Sas van Gent was in 1899 de eerste), nam het aantal fabrieken verder af. In 1908 sloegen de overgebleven particuliere fabrieken de handen ineen en vormden de Algemene Suikermaatschappij de ASMij. In 1919 werd dit CSM. Vele jaren daarna heeft de suikerproductie een verhouding gekend van 64% coöperatief en 36% speculatief. Vandaag de dag is door de overname van CSM Suiker door Suiker Unie iedere bietenteler een coöperatieve bietenteler.

4.1.7 De vlasserijgeschiedenis in het kort

In het museum gaat het voornamelijk over vezelvlas dat aan de buitenzijde van de stengel lange sterke vezels heeft. Vlas wordt in de eerste helft van april gezaaid. Het bloeit in juni en wordt geoogst in de tweede helft van juli. De vlasplant wordt met wortel en al uit de grond getrokken om een zo lang mogelijke vezel te behouden. Vroeger gebeurde dit met de hand en werd het vlas in schoven gezet. Dit gaf het typische beeld van de "vlaskapelletjes": kleine bosjes drogend vlas. Tegenwoordig gebeurt het trekken meestal machinaal. Bij het zogenaamde "repelen" worden de zaadbollen verwijderd. Het vlas wordt daarbij door een soort kam getrokken waarbij de zaadbollen afbreken. Om de vezels los te maken uit de bast moet het vlas "rotten", een soort rottingsproces. Als dat rotten gebeurt door het vlas op het land te laten liggen, spreekt men van dauwrotten. Het kan ook in de sloot gelegd worden, afgedekt met een laag modder (slootrotten) of in een warmwaterbak om het te laten rotten (warmwaterrotten). Door het gerote vlas te brakelen

of braken (de houten kern breken) en te zwingelen (kleine stukjes houten kern weg slaan) wordt de kern verwijderd en komt de vezel vrij. De stukjes kern (houtpijp) worden scheven genoemd en die worden gebruikt in meubelplaten, bouwplaten en isolatiemateriaal. Bij het zuiveren van de scheven komt nog wat vlasvezel vrij (korte vezel) en dat wordt samen met lompen vermalen tot papier, isolatiemateriaal, producten voor vormdelen in auto's. Er wordt ook oud-Hollands papier, bankpapier en sigarettenpapier van gemaakt. Na het zwingelen wordt het vlas gehekeld. Hierbij worden de vezels gekamd. In het museum worden wel eindproducten getoond, maar het spinnen van draad en weven van linnen stoffen komt niet uitgebreid aan de orde. In het gebied rondom het museum werd vroeger veel vlas verbouwd en verwerkt. De komst van het goedkopere katoen heeft de vlasteelt verdrongen. Linnen is weer populair bij de ontwerpers en fabrikanten van voornamelijk duurdere kleding en daardoor komt er een opleving van de vlasserij, voornamelijk in Zeeuws-Vlaanderen, België en Noord-Frankrijk. Het museum demonstreert het oude handwerk op authentieke wijze.

4.2 Collectievorming

Het beleid van het museum is om alleen maar objecten te verzamelen die de missie ondersteunen.

4.2.1 Verzamelen en beleid

Voor de vlasserij, die uitgestorven is in onze regio, betekent het beleid dat slechts verbeteringen van de collectie nuttig zijn. Er zijn nauwelijks hiaten, maar bijvoorbeeld de komst van een bijzondere vlasplukmachine heeft de collectie in 2014 verrijkt. In 2018 is er een book- of hamermachine toegevoegd.

Voor suiker ligt het anders. De collectie is ruim voldoende voor het beschrijven van de suikerproductie en suikerproducten tot eind vorige eeuw. Intussen verandert de suikerproductie, het verwerken van restafval en de toepassing van suiker voortdurend. Het museum wil ook daaraan aandacht besteden en daarvoor zijn toepasselijke aanwinsten van groot belang.

Het museum dankt zijn startcollectie aan de aandacht die anderen voor het erfgoed hebben gehad.

De meeste vlasobjecten zijn afkomstig van de "Vereniging tot behoud van cultuurhistorische vlaswerktuigen", aangevuld met schenkingen van particulieren. Door goede contacten van de medewerkers met de agrarische en industriële bedrijven lukt het soms een bijzonder collectie-item beschikbaar te krijgen voor de vlasexpositie van het museum. Op 25 februari 2016 hebben de leden van de "Vereniging tot het behoud van cultuurhistorische vlaswerktuigen" besloten de vereniging op te heffen. Daarbij zijn de bruiklenen aan het museum omgezet in schenkingen en het batig saldo van de vereniging is geschonken aan het museum onder de voorwaarden dat dit bedrag apart zichtbaar zal blijven in het financieel jaaroverzicht en de besteding hiervan plaats zal vinden door de cluster Vlasserij van het museum.

De meeste suikerobjecten zijn bijeengebracht door de heemkundekring "Willem van Strijen", oud-medewerkers van de suikerfabriek Zevenbergen en de Suiker Unie, aangevuld met schenkingen van particulieren en de Vereniging Oud-medewerkers Suikerfabriek Roosendaal.

De Suiker Unie heeft een van haar oud-medewerkers de middelen gegeven voor het in kaart brengen van het industriële erfgoed. Deze oud-medewerker is adviseur van het museum namens Suiker Unie en attendeert het museum op interessante objecten die regelmatig aangeboden worden. Na de overname van CSM door Suiker Unie zijn ook documenten en beeldmateriaal van CSM-fabrieken ter beschikking gekomen. Zijn aandacht richt zich naast objecten ook op documentatiemateriaal, foto's en films. In januari 2005 heeft het museum door zijn toedoen de nagenoeg complete verzameling films van de Suiker Unie en haar voorgangers, op dvd verworven en die collectie is voortdurend uitgebreid. Vanaf 2010 zijn daar heel veel gedigitaliseerde foto's bij

gekomen. In verband met de levensduur van dvd's zijn in 2020 alle dvd-bestanden omgezet naar mp4. Ook de originele films.

In samenwerking met Erfgoed Brabant is het project Buurtbank Brabant ontwikkeld waarmee de mondelinge geschiedenis van oude ambachten is en wordt vastgelegd. De interviews verbinden de objecten met authentieke verhalen en anekdotes. Omdat Erfgoed Brabant dit project niet meer financieel ondersteunt, zijn programma-updates gestopt. ICT'ers van het museum hebben zich de programmatuur eigen gemaakt, zodat het intern gebruikt kan worden en eventueel aangevuld.

4.2.2 Selecteren en afstoten

Voor vlasobjecten, inclusief documenten, foto's en films geldt:

- Ze moeten passen bij de teelt van het gewas en de verwerking tot vezels en bijproducten; bij de eindproducten gaat het slechts om voorbeelden van toepassingen.

Voor de suikerobjecten, inclusief documenten, foto's en films geldt:

- Ze moeten passen bij de geschiedenis van de zoetstoffen, de teelt van de bieten en de verwerking tot suiker en bijproducten.

Voor alle objecten geldt dat ze direct in de exposities moeten passen of tijdelijk in het depot geplaatst kunnen worden.

Een bijzondere soort objecten zijn de zeer grote werktuigen en machines die met hun afmetingen niet in het museum passen, maar eventueel wel op het buitenterrein geëxposeerd kunnen worden. Hierbij is het van groot belang te beoordelen of het behoud in de buitenlucht zonder al te ingrijpende maatregelen mogelijk is. Uiteraard moeten ook deze objecten aan de eerder genoemde criteria voldoen. Voor de beeldvorming over het dagelijks leven ten tijde van het hoogtepunt van de vlas- en suikerindustrie, werkt het museum samen met de heemkundekring "Die Overdraghe" die gehuisvest is in de loods naast het museum. Er is géén behoefte of reden bij het museum om op dat gebied aan collectievorming te doen.

Objecten die meer heemkundig van aard zijn, worden door het museum aan de heemkundekring overgedragen als die er belangstelling voor heeft.

Het museum heeft nog geen grote aantallen doublures en zal er bij spontane schenkingen op toezien dat die niet ontstaan. Doublures van boeken, bulletins, dvd's en dergelijke worden in het depot bewaard en zijn beschikbaar voor de vrijwilligers en als studiemateriaal.

Bij het afstoten van objecten maakt het museum gebruik van de "Leidraad voor Afstoting van Museale Objecten" (LAMO – versie 2016) van het Instituut Collectie Nederland (ICN).

Zie bijlage 41: Procedure voor afstoten van objecten" en het Bestuursreglement – Hoofdstuk X – objectbeheer.

4.3 Behoud en beheer

Behoud en beheer hebben tot doel om de aanwezige objecten zo lang mogelijk in goede staat te houden en te bewaren voor het nageslacht, waarbij bovendien veel aandacht besteed wordt aan de veiligheidseisen voor de medewerkers en bezoekers, zonder afbreuk te doen aan de mogelijkheden om de vlas- en suikercultuur in zo breed mogelijk perspectief te presenteren aan het publiek.

4.3.1 Risico's voor de collectie

De collectie van het museum is niet bijzonder waardevol in geldwaarde, maar een aantal voorwerpen zoals werktuigen zijn onvervangbaar. Bij verlies moeten ze nagemaakt worden met behulp van oude foto's en tekeningen. Het museum heeft daarvoor een verzekering afgesloten.

De risico's voor de collectie zijn gering. Voorwerpen die niet aangeraakt mogen worden, staan in vitrines.

Boeken, foto's en tekeningen worden niet uitgeleend. De grootste risico's zijn brand- en waterschade.

Het gebouw van het museum voldoet aan alle bouwkundige en veiligheidseisen.

Er is een inbraakalarmsysteem, een rookmeldinstallatie en het hang- en sluitwerk voldoet aan de eisen van de verzekeringsmaatschappij.

In het ontruimingsplan wordt aandacht besteed aan het voorkomen van schade.

Het vlas (ideale voeding voor muizen) is opgeborgen in kunststofbakken met deksel.

Ongedierte wordt verder bestreden met lokdozen met gif. Controle vindt regelmatig plaats en indien nodig wordt het gif aangevuld.

Zie voor meer informatie het "Ontruimingsplan"

4.3.2 Preventieve conservering

De collectie verkeert in een redelijke tot goede fysieke conditie. De collectie hoeft niet geconserveerd te worden of dat is vanuit behoudsoogpunt niet urgent.

Het interieur is speciaal voor het museum ontworpen en praktisch ingericht. Tweemaal per jaar wordt het interieur grondig gereinigd.

In de vlasexpositie is een stofafzuiginginstallatie aangebracht om het stof dat bij de demonstraties vrijkomt, zoveel mogelijk op te vangen. Dit is nodig voor het behoud van de collectie en voor de gezondheid van de bezoekers en het personeel.

In de expositieruimten komt bijna geen daglicht naar binnen, zodat er weinig belasting is voor de objecten en er geen specifieke verlichting noodzakelijk is. De lichtbronnen (hoofdzakelijk in gebruik als werkverlichting) zijn waar mogelijk vervangen door ledlampen.

Studenten van Avans Hogeschool Breda hebben in 2018 een stage-opdracht uitgevoerd naar het uitlichten van de museumstukken en foto's. Hieruit voortvloeiend is in 2019 een nieuwe ringleiding aangebracht met ledspots.

4.3.3 Klimaatcontrole

De collectie is op zodanige wijze opgeslagen of wordt op zodanige wijze gepresenteerd, dat de bestaande toestand van de objecten redelijk is gewaarborgd en dat mogelijk verval grotendeels wordt tegengegaan.

De temperatuur in de expositieruimtes wordt geregeld met thermostaatkranen op de radiatoren van de cv-installatie. In het depot is geen klimaatregeling. De dikke wanden van het gebouw en een goede dakisolatie beperken schommelingen in temperatuur. De registratie van temperatuur en vochtigheid gebeurt met dataloggers.

Bijlage 42: "Registratie temperatuur/vochtigheid metingen"

4.3.4 Actieve conservering en restauratie

De medewerkers van het museum die de actieve conservering en restauratie uitvoeren, hebben allen een zeer ruime technische kennis. Een aantal van hen heeft de cursus "Behoud en Beheer" gevolgd.

De meesten hebben bovendien gewerkt in bedrijven met hoogwaardige en ingewikkelde werktuigen en machines en hebben die in conditie weten te houden. Ten behoeve van de exposities worden de werktuigen en machines gerestaureerd en soms gemodificeerd. De modificaties zijn nodig om de werking duidelijk te kunnen demonstreren of om de veiligheid van de bezoekers of medewerkers te waarborgen.

Bijzondere aandacht is nodig voor de grote objecten die buiten worden opgesteld. Zelfs objecten die destijds buiten functioneerden zoals de agrarische werktuigen, zullen geleidelijk vervallen als ze geen bijzondere behandeling krijgen. De medewerkers streven

ernaar het verval zoveel mogelijk te voorkomen. Grote wens is hiervoor een kapschuur te realiseren.

Vooraf de werktuigen die bij de vlasbewerking worden gebruikt, en in mindere mate de interactieve panelen en werkende modellen in de suikerexpositie vragen regelmatig onderhoud. Wekelijkse controle van de goede werking voorkomt dat werktuigen onbruikbaar worden.

De vlaswerktuigen worden veel minder intensief gebruikt dan vroeger in de vlasindustrie en slijten maar heel weinig. Toch moet rekening worden gehouden met vervanging en onderhoud van onderdelen.

In voorkomende gevallen worden de machines en werktuigen gerepareerd door deskundige medewerkers.

Objecten die een belangrijk deel van de kerncollectie zijn, worden niet uitgeleend.

Voor de foto's en tekeningen zijn speciale A0-tekeningenkasten aangeschaft waarin het materiaal liggend en verpakt in zuur-, zwavel- en chloorvrij materiaal wordt opgeborgen.

Zie bijlage 43: "Procedure voor conservering en restauratie van objecten"

5 Registratie, documentatie en gebruik

5.1 Objectregistratie

Het museum besteedt veel zorg aan het digitaal registreren van de collectie. Daardoor zijn de gegevens van de objecten ontsloten voor de medewerkers van het museum en voor belangstellenden die in het museum onderzoek willen doen.

De in het museum aanwezige voorwerpen zijn eerst verwerkt in de basisregistratie, waarbij de belangrijkste gegevens zijn vermeld (titel, nummer, trefwoorden, verwerving en standplaats).

Na de basisregistratie is een tweede registratieslag uitgevoerd, waarbij nog meer gegevens van de objecten zijn vastgelegd en waarbij tevens alle voorwerpen digitaal zijn gefotografeerd.

Zie voor de gegevens (velden) die per object (record) worden geregistreerd, het voorbeeld in bijlage 44 en 45: "Rapport informatiesysteem Vlasserij-Suikermuseum".

Bij het registreren van objecten, foto's, films en boeken wordt het computerprogramma Pandora 2 gebruikt. Omdat Pandora niet meer door de makers van het programma wordt ondersteund, zijn in 2010 proeven gedaan met het in de museumwereld veel gebruikte programma AdLib. Bij die proeven met AdLib is gebleken dat de conversie van data niet geheel foutloos verloopt.

In 2013 is daarom advies gevraagd aan de AdLib-organisatie. Omdat conversie volgens die organisatie niet eenvoudig kan plaatsvinden, is aan het museum geadviseerd om voorlopig met Pandora te blijven werken.

In 2014 is contact gezocht met Erfgoed Brabant en werd onderzocht of het mogelijk is het collectie-informatiesysteem in de Brabant Cloud te realiseren. Eerste proeven hebben uitgewezen dat ook hierbij de conversie niet vlekkeloos zal verlopen en dat alles handmatig gecontroleerd zal moeten worden.

Dat vraagt voor de controle van enkele duizenden objecten veel tijd.

Onze eigen ICT'ers hebben zich inmiddels in de programmatuur verdiept, zodat we voorlopig verzekerd zijn van een veilig gebruik van het programma Pandora. We blijven ons echter wel oriënteren op een vervangend programma op termijn.

De collectieregistratie heeft de nodige aandacht; nieuw binnengekomen objecten worden zo spoedig mogelijk genummerd en beschreven, omdat dan het gemakkelijkst gegevens verkregen kunnen worden van de vorige eigenaar.

Drie medewerkers (waaronder de beheerster) zijn sinds medio 2014 actief bezig met de foto- en tekeningencollectie. Nieuwe objecten worden meteen verwerkt, zelfs met

voorrang op de reeds aanwezige objecten. Hierbij wordt tevens de keuze gemaakt in toevoegen aan de expositie of opslag in het depot. Boeken en dergelijke gaan in boekenkasten, tekeningen en grootformaat foto's worden opgeborgen in ladekasten. Andere medewerkers kunnen gebruik maken van de digitale foto's in het collectie-informatiesysteem en kunnen op verzoek beschikken over exemplaren met hoge resolutie. Slechts in zeer uitzonderlijke situaties zullen de beheerders een fysieke foto ter hand stellen van een gebruiker (bijvoorbeeld voor nog nauwkeuriger analyse dan de digitale kopie toelaat).

5.1.1 Procedure voor de registratie

Zie bijlage 46: "Procedure voor het registreren van objecten"

5.1.2 De status van de registratie

Alle boeken en ruimtelijke objecten zijn beschreven in het collectie-informatiesysteem. Alle objecten zijn digitaal gefotografeerd. Om te voorkomen dat gegevens verloren gaan, worden back-up's automatisch aangemaakt en in datacentra buiten het museum bewaard. Mutaties, zoals tijdelijke uitleen, worden in het collectie-informatiesysteem bijgehouden.

5.1.3 Registratieplan

Plan voor de continue registratie van objecten van het museum:

- Objecten worden bij binnenkomst (meestal door een suppoost) geregistreerd met formulier "Aanbiedingsformulier van objecten" (*zie bijlage 32*) en in de rekken op de overloop gelegd.
- De objecten in de rekken bij voorrang nummeren, fotograferen, beschrijven en invoeren in het collectie-informatiesysteem.
- De beschrijving van reeds in het systeem ingevoerde objecten aanvullen met nieuwe gegevens.
- Doublures in de objecten opsporen en eventueel afstoten of opslag in het depot.

5.2 Gebruik van de collectie

5.2.1 Onderzoek en educatie

Bij het restaureren van objecten worden (hand)boeken en handleidingen van instrumenten, werktuigen en machines geraadpleegd. Indien mogelijk worden deskundigen geraadpleegd. Er is een plan om fotocollages te maken van foto's waarvan niet duidelijk is wie er op staan. Aan oud-medewerkers, maar ook aan het publiek zal gevraagd worden wie er op de foto's staan.

Door het onderzoek is het mogelijk de objecten zo goed mogelijk te beschrijven en werktuigen in de oorspronkelijke staat te laten functioneren in de exposities.

De collecties van het museum lenen zich voor educatie, het overdragen van het erfgoed aan een breed publiek en aan eigen medewerkers. Schoolklassen krijgen les over het leven in vroeger tijd en over de productie van bijvoorbeeld linnen. Voor volwassenen zijn er lezingen en instructieve filmvoorstellingen. Eigen medewerkers zoals de rondleiders, krijgen les in het hanteren van werktuigen en over de collectie.

5.2.2 Presentatie en exploitatie

Bij de rondleidingen worden apparaten en objecten gehanteerd en gedemonstreerd. De bezoekers krijgen toelichting op het tentoongestelde met tekstborden, foto's, videoschermplaatjes, grootbeeld projectie, rondleidingen en audiotours.

De objectgegevens zijn ontsloten met lijsten, ingevulde formulieren en met het programma Pandora 2.

Over de exposities heeft het museum een boekje gemaakt. In dat boekje worden vele objecten uit de kernverzameling beschreven. Het is geen echte catalogus, maar kan als naslagwerk na een bezoek aan het museum worden gebruikt.

De meer dan duizend geregistreerde boeken staan in de studiebibliotheek ter beschikking voor studiedoeleinden voor medewerkers en belangstellenden (onder begeleiding van een museummedewerker). De boeken en documenten mogen daarbij de bibliotheek niet verlaten; ze worden dus niet uitgeleend! Uitzondering hierop zijn boeken die naar de restaurateur gaan.

Een ander aandachtspunt vormen de authentieke verhalen van de rondleiders die zelf in de betreffende industrieën hebben gewerkt. Vooral de hoge leeftijd van de vlasrondleiders heeft ertoe geleid om de verhalen van die vlassers vast te leggen voor het nageslacht. Door middel van een interne opleiding worden nieuwe rondleiders het vak "vlasser" eigen gemaakt. Het beroep "vlasser" is inmiddels ook aangemeld als Immaterieel Erfgoed.

Met Pandora 2 is het nu niet mogelijk om informatie openbaar beschikbaar te stellen voor het publiek.

Het museum is in 2014 begonnen met het plaatsen van beeldmateriaal op een eigen YouTubekanaal zodat het beschikbaar is voor het publiek.

In de ontvangstruimte van het museum is een videokeuzesysteem geplaatst waarmee bezoekers een selectie van interessante films uit de collectie van het museum kunnen kiezen en bekijken. In de exposities kunnen bezoekers op vele plaatsen videofilmplaatjes bekijken als toelichting op de getoonde objecten.

Om het museum aan te passen aan de hedendaagse tijd (expositie is vijftien jaar oud), is in 2018 het project "Museum 2.0" gestart. Door het invoeren van een aantal veranderingen hopen we een betere uitstraling en inrichting te krijgen. Zo zijn in 2019 alle vloeren opnieuw geschilderd en in de vlasserij-expositie, vanwege gladheid door stof, voorzien van antislip. Studenten van Avans Hogeschool Breda hebben begin 2020 een stage-opdracht gedaan naar het gebruik van kleuren op de wanden en visuele presentaties.

5.2.3 Bruikleenverkeer

Heel zelden (gemiddeld één keer per jaar) worden enkele kleine objecten uitgeleend aan andere musea of heemkundekringen. Daarbij wordt een bruikleenovereenkomst opgemaakt en indien nodig een aparte verzekering afgesloten.

Het museum heeft objecten in langdurige bruikleen. Ook hiervoor zijn bruikleenovereenkomsten opgemaakt.

Zie bijlage 47: "Bruikleenakte" en bijlage 48: "Bruikleenovereenkomst"

6 Conclusie

- Het museum heeft een uniek karakter met de collecties op het gebied van zowel vlasserij als suiker.
- Het museum presenteert de collecties actief met demonstraties en rondleidingen.
- De collectie van het museum is compleet genoeg om de missie te realiseren.
- De bewaarcondities van het museumgebouw zijn goed.
- In het depot voor grote machines in de loods, zijn de omstandigheden redelijk.
- De objectregistratie is nagenoeg compleet; getracht wordt binnengekomen objecten zo snel mogelijk te registreren.
- Op het museale en bedrijfskundige gebied zijn de medewerkers geschoold.

7 Doelstellingen

Wat de collectie betreft, heeft het museum de volgende doelstellingen gesteld:

- Toevoegen van zoveel mogelijk gegevens aan het collectie-informatiesysteem, vooral het toevoegen van foto's van de objecten.
- Opslagruimte voor grotere werktuigen en machines.
- Het bestaande werkende schaalmodel van een suikerfabriek uit te breiden.
- Continue aanpassingen in vlasserij- en suikerexpositie registreren in Pandora.
- Zoveel mogelijk informatie van de objecten publiceren op internet.
- Continuering project "Museum 2.0".
- Continuering samenwerking met Avans Hogeschool Breda.
- Zoeken naar een passende vervanger voor Pandora 2.

Alle doelstellingen maken deel uit van lopende projecten waarin de acties reeds bekend zijn.

8 Actualiseren van het collectieplan

Het museum is voornemens het collectieplan ongeveer eens in de twee jaar te actualiseren.

9 Lijst van bijlagen

- Bijlage 41: Procedure voor afstoten van objecten
- Bijlage 42: Registratie temperatuur/luchtvochtigheid metingen
- Bijlage 43: Procedure voor conservering en restauratie van objecten
- Bijlage 44: Rapport collectie-informatiesysteem "Kopmes"
- Bijlage 45: Rapport collectie-informatiesysteem "Repelkam"
- Bijlage 46: Procedure voor het registreren van objecten
- Bijlage 47: Bruikleenakte
- Bijlage 48: Bruikleenovereenkomst
- Bijlage 32: Aanbiedingsformulier van objecten
- Bijlage 50: Plattegrond museum begane grond
- Bijlage 51: Plattegrond museum eerste verdieping
- Bijlage 52: Plattegrond loods begane grond
- Bijlage 53: Plattegrond loods zolder
- Bijlage 54: Schenkingsakte